

FALSE FRIENDS

Salvador Company

més
LLIBRES

Allà davant, a l'altra banda de la finestra, els llums dels fanals dibuixen amb esguits de foc follet els carrers quadriculats del Nou Cervelló, que més enllà, a la dreta, es confonen amb els de l'Ecotúria. Com un incendi congelat, es diu, silent i immòbil, com un turment etern d'aquells del Malebolge, com aquesta cremor d'estómac. Per a ser l'hora que és ja no fa fred, pensa. D'ací a una setmana, les mànegues curtes i les minifaldilles ompliran un any més el campus d'un esclat de carn jove. Ara, però, encara és temps de quaresma, ni que siga meteorològic. Temps de penediment, de penitència que va en el pecat, com aqueixos llums obscens, brutalment grocs i expansius, al que era una fèrtil vall del Camp de Túria; com tu ací, assegut a deshora al teu despatx de traïdor, d'oferta que no es pot rebutjar i que no has rebutjat, donant-te arguments que t'hauries negat a admetre en llavis d'un altre, apostrofa ja dret la seua imatge reflectida al vidre. Com quan vas acceptar aquesta plaça: no saps estar sense ferres, et deies; què faràs si no fas classe? Tu, jubilat? Passejant el gos que no tens? Anant a recollir de l'escola els néts que en realitat són fills d'un nebot? Sí, cadascú té el seu preu, conclou mirant-se la barba blanquinosa, les arrugues del front i dels ulls o els cabells en retirada, i també la seua manera de fer-se creure que no haurà de pagar-lo amb escriure, amb un munt d'interessos.

Domènec s'asseu de nou, aixeca l'auricular, marca, apaga el llum i recorda que al maig farà un any que, en acabar de llegir aquella novel·la del traductor al català de *Quiet Lead*, va telefonar a la mateixa ciutat universitària a on ara telefona, però llavors a un col·lega i amic. Allà també és tard, es diu, però no tant com ací: una hora menys, com a les Canàries, que diuen a les ràdios espanyoles, i la ràbia d'unes altres justificacions està a punt de fer que penge en ser que ha marcat el telèfon d'una altra persona, d'una jove doctoranda d'aquell amic irlandès, ara també alumna seua, la qual potser el té despenjat, perquè segueix comunicant.

–*Heello!** –fa una veu d'home d'edat similar, potser una mica menys gran, amb un lleugeríssim accent britànic en un català central esguitat de valencianismes. Al seu salut, com sempre, hi ha una dicció tan exagerada que només pot ser irònica, barreja de Hamlet i Falstaff, pensa Domènec somrient per mitja boca.

–Doctor Kane, com està vostè? –fa amb un to amistosament foteta.

–Xe, Domènec! Com estàs, nano? –i fa la pausa perquè li responga, però la resposta no arriba, només un petit riure gutural; i moderant una mica, només un xic, la sornegueria falstaffiana, Kane afegeix:– Ja l'has llegit, oi?

---

* En cursiva a l'original anglès, com la resta de paraules d'aquest diàleg que apareixen en cursiva en aquest idioma i en espanyol. [N. del T.]

–Sí, i *the rest is silence*...*

–*Yeah*, i tant que sí! –i Domènec, un colp més, creu haver identificat la font principal de la comicitat i la simpatia que desprèn el català del seu amic *cantabrigiensis*: són les teues implosives, recorda haver-li dit un dia; vols dir que jo en tinc, d'això?, li va respondre aquell amb una riallada d'acudit de pub-. Sobretot per a nosaltres, xiquet, ara que ho ha escrit aquest bocamoll dels collons!

–I el cas és que el llibre no està gens malament, però quin...

–No, i ara! No escriu gens malament, el nano.

–...quin embolic per a acabar dient que ara només resta el silenci! És un gloriós deshonrat, almenys quan escriu!

–Bo, com nosaltres, no?

–I tant, James, un digne deixeble de tots els qui hem dit que no hi ha deixebles, com deia l'altre...

Domènec pensa un instant en això dels deixebles, en els que ell mai no ha tingut, a Déu gràcies, i en els que uns altres pasten cada dia amb un fang que al cuore's s'esberla a major glòria del seu demiürg; i afegeix, falsament ampul·lós:

–Perquè, amic meu, no n'hi ha cap, d'amic!

–*So*, només ens resta el silenci. O potser tota la resta...

---

* Desconcertant referència hamletiana (*vide supra et infra*) a la meua penúltima novel·la, protagonitzada pel traductor al català de *Quiet Lead*... Qui ho havia de dir! [N. del T. que el traductor mateix, *malgré lui*, haurà de llevar.]

–*What do you mean?*

–Tinc una doctoranda francesa d'origen espanyol que...

–Jimmy, Jimmy! *A la vejez viruelas!*

–No, doctor Montalt, ja sap vostè que no va per aquí...
–diu després d'una riallada a l'estil Valhalla–. L'ull tinc ja ruat –cita– i en llur esguard, vell me reputaré!

–Sí, sí –li contesta rient, entre burleta i afirmatiu–, vellíssim! Jo sí que ho podria dir, que la velledat en valencians mal prova!

–*Yeah*, i en irlandesos ni t'ho conte, nano! Tampoc no sé com jo faça obra nova... –completa amb un to de somriure maliciós–. Però la meva doctoranda sí: fa la tesi sobre la substitució lingüística als territoris de parla catalana, i està entusiasmada amb *Quiet Lead*: se l'ha llegida tres vegades! Potser a ella no li estarà reservat el mateix silenci. Potser si aconseguim orientar-la de manera que ells no se n'assabentin, la deixaran arribar a on a nosaltres no ens deixarien ni acostar-nos! I quin lloc millor que València, xiquet, que n'és l'epicentre, per a estudiar la substitució lingüística...

–Bé, no és mala idea, no... Segur que és teua? Sembla tan britànic, això, tan Foreign Office... O pitjor, tant MI6!

–Xe, Mingu, sense insultar! Que jo no he dit res de la teua manera tan espanyola d'insinuar que m'hi gito!

–Pau, doncs. I visquen Eire i els Països Eirans!

Quan paren de riure, el to de James es fa una mica menys alegre:

–No, de veres, la xica és molt intel·ligent. I seria perfecta per a aquell lectorat de francès de què em vas parlar. A més té família a València, o en tenia: una àvia seva era del Camp de Túria, o fins i tot de Benborser, no ho recordo; i està molt engrescada amb la idea de recuperar les arrels! Si a tot això afegim que ignora prou coses, inclòs el llibre tan silenciós del teu amic el del silenci, i que, com et deia, està molt intrigada per la novel·la del nostre O’Leory, és la candidata perfecta: ella, en principi, no deu aixecar cap sospita; i abans que ens descobreixi el joc, de segur que s’assabenta de moltes coses que tu i jo ara no ens podem ni imaginar. Es diu Antoinette.

–Bé, doncs. Aleshores, com ho fem?

Antoinette continua comunicant. Els llums continuen cremant. La cremor a l’estómac continua coent, i Montalt sap que seguirà patint fins que parlarà amb la xica, fins que li explicarà per què no pot tornar, per què la seua estada a la Universitat Autònoma de València a Benborser acaba de finalitzar.

–Jo li l’envio a l’Eulogi Vilavella, perquè es matriculi al seu curs de doctorat –li havia dit el ciutadà Kane aquella nit tèbia de la fi de maig–, i li suggereixo que assisteixi al teu si vol saber més coses d’O’Leory.

I Antoinette encara comunica i encara té el mòbil apagat, i Domènec Montalt recorda el codi de l’alarma que haurà d’introduir quan eixirà del despatx d’ací a una estona, quan s’haurà afartat de telefonar a Antoinette i

quan tornarà a pensar que era premonitori que aquest codi, el número del prefix de Cambridge i el del poema colgat al llibre d'aquell jove amic seu, el que acaba en silenci, fossen diferents combinacions de les dues mateixes xifres.*

I ja fora del despatx, en introduir el codi, abans i tot d'eixir de l'edifici, baixant les escales, pensa en l'olor dels gesmilers de l'entrada de la Facultat i es repeteix que la velledat en valencians mal prova, perquè li fa molta por fer-se més vell, més poruc, tant que arribe a oblidar com se sent encara de jove dins d'aquell cos gastat i ple de xacres.

---

* 212 és el títol del poema aliè colgat al meu llibre; i si bé ignore, òbviament, el codi de l'alarma del despatx de Montalt, el prefix de Cambridge (01223) no n'és una combinació. [N. que el T. haurà d'eliminar o potser *tunejar*.]

A l'altra banda del gran finestral, de la façana de vidre en realitat, els avions s'enlairen o aterren i circulen a poc a poc, fins que s'acosten a un *finger*, a una pista d'enlairament o a un d'aqueixos autobusos aplatats i articulats; i entremig, autobusos d'aquests, camions de combustible, vehicles lunars amb maletes en un equilibri precari i cotxes que obrin pas amb llums cridaners de senyalització. Tanmateix, res de tot això, ni de l'eixam de viatgers i treballadors que omplin els passadissos de la terminal, no atrau l'atenció ni els pensaments ni els sentiments d'Antoinette Poirotte, que ho mira sense veure-ho i que simplement tracta –no és tan fàcil malgrat que encara és molt jove– de copsar en quin moment va decidir-se allò, per quin motiu atzarós o inevitable o fatal o més o menys previsible de tota una cadena de motius es troba allí ara mateix, en una sala d'embarcament de Stansted a punt de volar cap a Manises.

Comptat i debatut, pensa en francès, en el fons es deuria a un altre avió, a un retard, no massa ben explicat al passatge, que la retingué prop de huit hores a l'aeroport d'Orly, per una vaga de zel dels controladors francesos, fa més de tres anys, quan ella i uns altres estudiants havien de volar cap a Stansted per a fer el seu any d'Erasmus. Volgué llavors la casualitat o el destí o com punyetes vulguem dir-li, es diu amb uns mots francesos tal vegada

més col·loquials, que fos ella l'última estudiant no només d'*English & Spanish* sinó de *Modern Languages* a arribar a Cambridge, per tant, una dels erasmus que més tard va arribar al *college* on s'havia d'allotjar i, en conseqüència, que més tard va incorporar-se a la rutina docent, que s'enceta cada curs amb l'elecció dels *honours* prèvia a la reunió d'estudiants i professors per a quadrar els horaris, que també es va perdre. Sí, ha de ser aleshores, doncs... Però caldria preguntar-se per què va viatjar tan tard a Cambridge, per què no es va incorporar la setmana anterior, com dues companyes d'Erasmus que s'havien matriculat a Leeds i a Birmingham; Birmingham, pobra Juliette, aquella noieta bruna del Midi que deia que fora del campus era com si hagués entrat en un altre país la llengua del qual no parlava, el maleït *brummie*, i que el camí de cada dia fins al pis escrostonat i ple de taques d'humitat que compartia amb dues italianes i una portuguesa esdevenia una prova anímica: un passeig desolador sota el plugim o la boira, entre rostres multiètnics que la manca de llum afligia, per suburbis colgats en l'herba i enlletgits per l'abandonament. Pensava que exagerava fins que ella i unes altres amigues l'anaren a visitar... Però tornant a allò del retard i l'ajornament previ, al seu dia Antoinette havia tingut clar que la demora d'una setmana es devia a Julien, el seu nuvi, a la seua petició d'uns dies més abans dels tres mesos de separació, als quals darrerament sembla que s'ha acostumat. Ara, però, s'adona que no era per ell, que en la seua decisió va pesar sobretot la por, la mateixa que ara torna a tenir: l'espant que ens paralitza al

llindar del desconegut; però això no és un motiu, no un de vàlid si més no, que responga a la seua pregunta: què fa ací, a Stansted, de nou, i no per a tornar a casa?

Potser, i s'atura a sentir la crida d'un vol que al final no és el seu, si ella està asseguda davant dels finestrals o parets de vidre de l'aeroport de Stansted esperant que criden l'embarcament del seu vol a València és, en última instància, perquè quan ella va arribar a la secretaria del Department of Spanish and Portuguese, fa més de tres anys, al primer pis d'aquell edifici enorme i curiosament modern, només quedaven places en les assignatures en què es va matricular, entre les quals una que li produïa una barreja de curiositat i rebuig: *Introduction to Catalan Language and Culture*. Estava inclosa en *Spanish*, llicenciatura que, al seu torn, com *English*, s'inclouïa en *Modern Languages*, l'equivalent a l'altra banda de la Mànegua de la LLCE, *Langue, Littérature et Civilisation Étrangère. Étranger, Modern, Filologia*. Sí, potser en el fons del fons, aventura amb un somriure quan ja criden per fi el seu vol, en allò que alguns anomenen l'inconscient, tot començà amb aquella paraula del pare, *patois*, i amb l'esperit de contradicció que la féu entusiasmar-se amb aquella *Introduction to Catalan Language and Culture*, que de seguida esdevingué per a ella molt més que un peatge enutjós per a obtenir uns crèdits. Sense el desdeny de *monsieur Poirotte* per allò que, de tant en tant, parlaven la mare i l'àvia materna, aquelles paraules gairebé inintel·ligibles que també li etzibava sa mare a son pare en el cim d'una disputa o en el secret més profund de

l'alcova, aquella nit que Antoinette no podia dormir pel pròdrom de la varicel·la; sense aquell menyspreu de son pare i sense aquell parlar d'amagat, de codi per a iniciats, tal volta mai no hauria viscut com una revelació el descobriment a les classes del seu futur director de tesi que allò era una llengua amb una cultura mil·lenària i encara viva, o almenys no morta del tot...

Siga com vulga, reflexiona pel passadís com de plàstic que en diuen *finger*, mirant els fills de la parella de davant i sentint ja entre l'anglès dels turistes i els hòmens de negocis les veus castellaneres dels valencians que es repatrien, jóvens com ella, potser també estudiants, siga com vulga encara no has arribat a la teua destinació. Per què darrerament els mitjans catalans que escolta o que veu per l'ordinador s'entesten a dir *destí* en lloc de *destinació* quan parlen d'un indret al qual hom s'adreça? Per què diuen *vivenda* i *gasolina*, *tenir que o apretar* i *reflexar* és evident: en cada bugada verbal el castellà guanya un llençol; de fet, si no els en guanya més d'un per bugada i no els ha furtat ja tot l'aixovar és per allò de les aparences, perquè no es note tant la desigualtat de forces amb què les tropes mediaticionacionals pressionen el cap i casal assetjat i quasi vençut, li va dir el doctor Kane aquell dia que li va proposar fer la tesi amb ell; però en el cas de *destí* per *destinació*,* a banda del *destino* polisèmic, és

---

* En català a l'original, com les cursives prèvies i les posteriors en la mateixa llengua o en castellà quan hi ha referències metalingüístiques. [N. del T.]

com si sabessen la transcendència d'un canvi lingüístic tan natural com respirar, un alegre tal com ara es parla, que diu James amb el seu to burleta, i no volguessen acceptar que tenen el seu destí en les seues mans, o almenys una part del seu destí, la que a ells els pertoca i del qual hauran de respondre sense moure's d'on són, sense anar a cap destinació, sobretot turística. I si el meu destí fos no arribar-hi mai?, pensa potser amb una barreja de cansament i nerviosisme ocupant el seu lloc a l'avió mig ple i abaixant la persianeta de plàstic del seu seient de finestra; o siga, no esbrinar mai què em podia dir sobre O'Leory aquell Domènec Montalt... Perquè, en aquesta decisió d'anar-hi, no ha sigut Lev O'Leory la gota que ha vessat el vas?